

جغرافیا و روابط انسانی، تابستان ۱۴۰۵، دوره ۹ شماره ۲، صص ۶۷۰-۶۵۱

شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در

استان خوزستان

زینب جراح^۱، شهرام علم^{۲*}، رضا صابونچی^۳

۱- گروه مدیریت ورزشی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد، بروجرد، ایران.

۲- گروه تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، تهران، ایران.

paulochiesa23@gmail.com

۳- گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد، بروجرد، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۱۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۲۰

چکیده

دفع از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان بود. روش پژوهش حاضر، کاربردی از نوع پژوهش‌های کیفی با روش تحلیل تماتیک است. جامعه آماری پژوهش شامل، اساتید و متخصصان مدیریت ورزشی، اساتید و متخصصان گردشگری و گردشگری ورزشی، مدیران آژانس‌های گردشگری و گردشگری ورزشی، پژوهشگران دکتری مدیریت ورزشی و گردشگری و مدیران خبره اداره کل ورزش و جوانان استان خوزستان بودند و نمونه آماری از بین اعضای جامعه با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی انتخاب شد. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ۲۰ نفر از متخصصان پژوهش بود که این فرایند تا دستیابی به مرحله اشباع نظری ادامه یافت. به‌منظور تأیید روایی و پایایی پژوهش از چهار روش اعتمادپذیری، انتقال‌پذیری، اتکاپذیری و تأیید پذیری استفاده شد و پایایی پژوهش با استفاده از روش توافق درون موضوعی ۸۹ درصد به دست آمد. نتایج پژوهش نشان داد، عوامل مؤثر بر نتایج اطلاعات مربوط به شناسایی عوامل مؤثر بر گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی استان خوزستان در قالب ۷۱ نکات کلیدی، ۱۰ مفاهیم و ۴ مقوله شامل سازمان دهنده ملزومات توسعه پایدار، مدیریت اطلاعات، چارچوب‌های نهادی و دیجیتال‌سازی و فناوری اطلاعات دسته‌بندی شدند. نتیجه‌گیری پژوهش نشان داد تحقق توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان مستلزم رویکردی یکپارچه، نهادمند و مبتنی بر مدیریت داده است. توجه همزمان به الزامات توسعه پایدار، تقویت سازوکارهای نهادی و بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال، می‌تواند مسیر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مؤثر را هموار سازد.

واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری ورزشی، تفریحات آبی، توسعه گردشگری، تحلیل تماتیک.

صنعت گردشگری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و سودآورترین صنایع در سطح جهانی، تأثیرات عمیقی بر فعالیت‌های اقتصادی دارد و به شکل مستقیم و غیرمستقیم بر رشد و توسعه اقتصادی کشورها مؤثر است (شهبازی و همکاران، ۱۴۰۳). در سال‌های اخیر، گردشگری به عنوان یک منبع اصلی درآمد در تجارت جهانی شناخته شده و نقشی کلیدی در مدیریت تراز پرداخت‌ها، مبادلات ارزی و تقویت ارزش پول ملی ایفا می‌کند. به‌طور کلی، این صنعت تقریباً پنج درصد از تولید ناخالص داخلی جهانی را تشکیل می‌دهد و می‌تواند صدها میلیون شغل در سطح جهانی ایجاد کند (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۸). صنعت گردشگری در تمامی کشورها به‌عنوان یک عامل مؤثر در رشد اقتصادی، تولید درآمد و ایجاد فرصت‌های شغلی محسوب می‌شود (سوبری و سرنایانو^۱، ۲۰۲۲ و صفادل و کشاورز، ۱۳۹۸). این صنعت با ایجاد پیوندهای عمیق با سایر بخش‌های اقتصادی، تأثیرات مستقیمی بر رشد اقتصادی دارد، از آنجا که گردشگری جزء خدمات است، درآمد حاصل از آن به‌طور مستقیم در توسعه اقتصادی تأثیرگذار است (ونراین^۲ و همکاران، ۲۰۲۴). به‌علاوه، توسعه این صنعت موجب رونق بخش‌های اقتصادی دیگر می‌شود که به گردشگری کالاها یا خدمات ارائه می‌دهند (شایان و همکاران، ۱۴۰۱ و شهبازی و همکاران، ۲۰۲۵). توسعه گردشگری به‌ویژه در کاهش فقر و بیکاری، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، نقش مهمی دارد و منجر به بهبود سطح درآمد و کیفیت زندگی افراد می‌شود و در نهایت به افزایش رفاه اجتماعی کمک می‌کند (واشه^۳، ۲۰۱۷).

یکی از عوامل اصلی رشد و پویایی صنعت گردشگری، بهبود زیرساخت‌های مربوط به گردشگری ورزشی است (آریچی^۴ و همکاران، ۲۰۲۵). برنامه‌ریزی برای توسعه زیرساخت‌ها و ارتقای کیفیت خدمات گردشگری از اهمیت بالایی برخوردار است؛ چرا که رضایت گردشگران نه تنها موجب بازگشت آن‌ها به مقصد می‌شود، بلکه بر ترغیب دیگران به بازدید از آن نیز تأثیرگذار است (جونز و تامپسون^۵، ۲۰۲۴). یکی از عوامل اساسی در توسعه گردشگری ورزشی، تقاضای این نوع گردشگری می‌باشد که دارای ساختاری پیچیده است و در این میان، جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی نقش بسزایی در افزایش تقاضای گردشگری ایفا می‌کنند (علیدوست قهفرخی و همکاران، ۱۴۰۴). گردشگری به عنوان یک رویکرد متقابل عملکردی، شامل مدیریت جابجایی منابع و تقویت مزیت‌های رقابتی در بازار است (سودارمانتو^۶ و همکاران، ۲۰۲۵). فرآیند گردشگری نیازمند درک عمیق از عوامل مؤثر بر رفتار گردشگران و ویژگی‌های خاص مقاصد گردشگری است (عفیفی و همکاران، ۱۴۰۱). از آنجا که تقاضای گردشگری ورزشی تحت

¹. Sobry & Cernaianu

². VanRheenen

³. Wasche

⁴. Arici

⁵. Jones & Thompson

⁶. Sudarmanto

تأثیر متغیرهای مختلفی همچون وضعیت اقتصادی، تغییرات اجتماعی و فرهنگی و ویژگی‌های محیطی قرار دارد، ضروری است که سیاست‌گذاران و مدیران به تحلیل و شناسایی این عوامل بپردازند (گونزالس^۱ و همکاران، ۲۰۲۲ و یانگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). به عنوان مثال، کیفیت زیرساخت‌ها، تنوع و جذابیت فعالیت‌های ورزشی و تفریحی و همچنین امکانات رفاهی و خدماتی از جمله عواملی هستند که می‌توانند بر تمایل گردشگران برای سفر به مقاصد خاص تأثیرگذار باشند (استانکوف^۳ و همکاران، ۲۰۲۳). گردشگری ورزشی، به‌ویژه در زمینه ورزش‌ها و تفریحات آبی، به‌عنوان یکی از بخش‌های حیاتی صنعت گردشگری در سطح جهانی شناخته می‌شود (شریعتی و همکاران، ۱۳۹۹). این نوع گردشگری نه تنها به جذب گردشگران و افزایش درآمدهای ملی کمک می‌کند، بلکه تأثیرات اجتماعی و فرهنگی قابل توجهی بر جوامع محلی نیز دارد (هایم و وادا^۴، ۲۰۲۴).

در ایران، علی‌رغم برخورداری از ظرفیت‌های طبیعی و اقلیمی گسترده برای توسعه گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی، همچنان چالش‌هایی نظیر کمبود زیرساخت‌های پایدار، مدیریت غیرمتمرکز، ضعف آموزش‌های زیست‌محیطی و نبود برنامه‌ریزی جامع، مانع تحقق توسعه پایدار در این حوزه شده است. این مسئله در استان خوزستان با وجود رودخانه‌های پرآب و دائمی مانند کارون، کرخه و دز، تالاب‌ها، سواحل رودخانه‌ای، و ظرفیت‌های کم‌نظیر برای قایقرانی، کایاک‌سواری، اسکی روی آب، ماهیگیری ورزشی و سایر تفریحات آبی، اهمیت دوچندان می‌یابد؛ زیرا بهره‌برداری نامتوازن و فاقد چارچوب‌های پایدار می‌تواند پیامدهای زیست‌محیطی و اجتماعی قابل توجهی به همراه داشته باشد. در این راستا، یافته‌های ژانگ^۵ و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که توسعه مقاصد گردشگری ورزشی پایدار زمانی محقق می‌شود که اصول مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی، توانمندسازی جوامع محلی و عدالت اجتماعی در طراحی راهبردهای مقصد مورد توجه قرار گیرد. همچنین گروفلنیک^۶ و همکاران (۲۰۲۰) با به‌کارگیری شاخص ردپای کربن در ارزیابی پایداری، بر ضرورت کاهش اثرات زیست‌محیطی فعالیت‌ها و رویدادهای ورزشی از طریق فناوری‌های سبز و مدیریت کارآمد منابع تأکید کردند. افزون بر این، کاظمیه و همکاران (۱۴۰۴) نیز در پژوهش خود بر لزوم تدوین برنامه‌های راهبردی یکپارچه، آموزش بهره‌برداران محلی و توجه به ظرفیت برد محیطی در توسعه گردشگری ورزشی تأکید داشته‌اند که این مؤلفه‌ها می‌تواند به‌عنوان چارچوبی کاربردی برای توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان مورد استفاده قرار گیرد.

گردشگری آبی در مناطق ساحلی و رودخانه‌ای به دلیل جذابیت‌های طبیعی، پتانسیل بالایی برای جذب گردشگران دارد و نیازمند زیرساخت‌های مناسب است. به عنوان مثال، وجود کارون به‌عنوان بزرگ‌ترین رودخانه ایران،

1. González

2. Yang

3. Stankov

4. Higham & Vada

5. Zhang

6. Grofelnik

ظرفیت‌های منحصربه‌فردی برای توسعه تفریحات آبی فراهم کرده است؛ بر این اساس در استان خوزستان، با وجود منابع طبیعی و فرهنگی غنی، نیاز به استفاده بهینه از این ظرفیت‌ها برای جذب گردشگران و افزایش تقاضا در زمینه گردشگری ورزشی احساس می‌شود؛ بنابراین، تدوین یک مدل جامع که به تحلیل و تبیین این عوامل بپردازد، می‌تواند به بهبود استراتژی‌های توسعه گردشگری در این استان کمک کند. با شناسایی نیازها و ترجیحات گردشگران، می‌توان برنامه‌ریزی‌های مؤثرتری را در راستای توسعه گردشگری ورزشی انجام داد و از این طریق، به تقویت اقتصاد محلی و ارتقاء کیفیت زندگی جوامع محلی کمک کرد. استان خوزستان به دلیل برخورداری از جاذبه‌های گردشگری، مکان‌های تاریخی و فرهنگی و همچنین شرایط اقلیمی و منابع طبیعی غنی، پتانسیل بالایی برای توسعه گردشگری دارد؛ با این حال، تا کنون از این ظرفیت‌ها به خوبی بهره‌برداری نشده است. تحقیقات موجود در زمینه تقاضای گردشگری عموماً یک‌بعدی و فاقد رویکرد سیستمی بوده و چارچوب مشخصی برای تحلیل تقاضای گردشگری ارائه نمی‌دهند؛ بر این اساس، با توجه به مطالب فوق و کمبود مطالعات قبلی در حوزه تقاضای گردشگری ورزشی، محقق قصد دارد، به شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان بپردازد.

روش‌شناسی تحقیق

روش پژوهش حاضر، کاربردی از نوع پژوهش‌های کیفی با روش تحلیل تماتیک است. از منظر هستی‌شناسی، این پژوهش بر این فرض استوار است که شناسایی عوامل مؤثر بر گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی استان خوزستان امری چندبعدی و متشکل از واقعیت‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیطی است که به صورت برساخته‌های انسانی و وابسته به زمینه‌های محلی شکل می‌گیرند؛ بنابراین، واقعیت مورد مطالعه، نسبی، پویا و وابسته به درک و تجربه ذی‌نفعان مختلف از جمله مدیران، کارشناسان، گردشگران و فعالان حوزه ورزش‌های آبی است. از منظر معرفت‌شناسی، پژوهش بر این مبنا انجام می‌شود که دستیابی به شناخت معتبر درباره عوامل مؤثر بر گردشگری ورزش‌های آبی تنها از طریق تعامل مستقیم با مشارکت‌کنندگان، تفسیر معانی و تحلیل تجربیات آنان امکان‌پذیر است. این رویکرد بر قابلیت پژوهشگر در فهم بافت، توجه به ذهنیت مشارکت‌کنندگان و تبیین الگوهای معنایی تأکید دارد. جامعه آماری پژوهش شامل، اساتید و متخصصان مدیریت ورزشی، اساتید و متخصصان گردشگری و گردشگری ورزشی، مدیران آژانس‌های گردشگری و گردشگری ورزشی، پژوهشگران دکتری مدیریت ورزشی و گردشگری و مدیران خبره اداره کل ورزش و جوانان استان خوزستان بودند و نمونه آماری از بین اعضای جامعه با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز پژوهش از روش‌های مطالعه اسناد و مصاحبه استفاده شد و مصاحبه‌های این پژوهش در بازه زمانی شهریور الی مهرماه سال ۱۴۰۴ انجام گرفت و

مدت زمان هر مصاحبه به طور متوسط ۳۵ الی ۶۰ دقیقه بود. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۲۰ نفر از متخصصان پژوهش که تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت، مصاحبه‌ها به صورت نیمه ساختاریافته با نمونه‌های آماری با هماهنگی و زمان‌بندی قبلی انجام شد. پس از پایان هر مصاحبه، مصاحبه‌ها به طور کامل روی کاغذ پیاده‌سازی و کدگذاری اولیه داده‌ها برای استخراج مفاهیم اولیه انجام شد. در پژوهش حاضر با ۲۰ نفر مصاحبه انجام شد که از مصاحبه دهم به بعد، تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده گردید و از مصاحبه شانزدهم به بعد داده‌ها کاملاً تکراری و به اشباع نظری رسید اما برای اطمینان تا مصاحبه‌ها نفر بیستم ادامه یافت. به منظور تأیید روایی و پایایی پژوهش از چهار روش اعتمادپذیری، انتقال‌پذیری، اتکاپذیری و تأیید پذیری استفاده شد. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در دو فاصله زمانی باهم مشابه هستند به عنوان «توافق» و کدهای غیرمشابه به عنوان «عدم توافق» مشخص شدند. سپس محقق به همراه همکار پژوهش، هر سه مصاحبه را به صورت مستقل کدگذاری کرده و میزان درصد توافق درون موضوعی را به عنوان شاخص پایایی تحلیل محاسبه نمودند.

$$100\% \times \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} = \text{درصد توافق درون موضوعی}$$

جدول ۱. میزان درصد پایایی از طریق روش کدگذاری مجدد

کد مصاحبه‌شونده	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد توافق درون موضوعی
۲	۲۶	۱۲	۵	۹۲٪
۶	۳۸	۱۷	۷	۹۰٪
۱۰	۴۲	۱۸	۸	۸۶٪
کل	۱۰۶	۴۷	۲۰	۸۹٪

همان‌طور که در نتایج جدول (۱) نشان داد، تعداد کل کدهای ثبت‌شده محقق و همکار پژوهش برابر با ۱۰۶، تعداد کل توافقات بین این کدها ۴۷ و تعداد کل عدم توافقات بین این کدها ۲۰ هست؛ بر این اساس پایایی بین دو کدگذار با استفاده از فرمول ذکرشده ۸۹ درصد است؛ بنابراین قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است.

یافته‌های تحقیق

جدول شماره (۲) مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر را نشان می‌دهد:

جدول ۲. مشارکت کنندگان پژوهش

مشارکت کنندگان	سمت و تخصص	تحصیلات و مرتبه علمی	رشته تحصیلی
P ₁	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - استاد تمام	مدیریت ورزشی
P ₂	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - استاد تمام	مدیریت ورزشی
P ₃	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - استادیار	مدیریت ورزشی
P ₄	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - استادیار	مدیریت ورزشی
P ₅	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - دانشیار	مدیریت ورزشی
P ₆	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - استادیار	برنامه ریزی و توسعه گردشگری
P ₇	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - دانشیار	برنامه ریزی و توسعه گردشگری
P ₈	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - استادیار	جغرافیا و برنامه ریزی شهری
P ₉	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - دانشیار	جغرافیا و برنامه ریزی روستایی
P ₁₀	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری تخصصی - استادیار	گردشگری ورزشی
P ₁₁	مدیران آژانس های گردشگری	دکتری تخصصی - استادیار	جغرافیا و برنامه ریزی شهری
P ₁₂	مدیران آژانس های گردشگری	دکتری تخصصی	جغرافیا و برنامه ریزی شهری
P ₁₃	مدیران آژانس های گردشگری	دکتری تخصصی	جغرافیا و برنامه ریزی روستایی
P ₁₄	مدیران آژانس های گردشگری	دکتری تخصصی	برنامه ریزی و توسعه گردشگری
P ₁₅	مدیران خبره اداره ورزش و جوانان	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی
P ₁₆	مدیران خبره اداره ورزش و جوانان	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی
P ₁₇	پژوهشگران دکتری مدیریت ورزشی	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی
P ₁₈	پژوهشگران دکتری مدیریت ورزشی	دکتری تخصصی	مدیریت ورزشی
P ₁₉	پژوهشگران دکتری گردشگری	دکتری تخصصی	برنامه ریزی و توسعه گردشگری
P ₂₀	پژوهشگران دکتری گردشگری	دکتری تخصصی	برنامه ریزی و توسعه گردشگری

جدول شماره (۳) دو نمونه از مصاحبه های پژوهش همراه با کدگذاری اولیه تحلیل تماتیک را نشان می دهد:

جدول ۳. کدگذاری اولیه تحلیل تماتیک به همراه مصاحبه

متن مصاحبه	کدگذاری اولیه
مصاحبه اول:	تأمین منابع مالی پایدار برای اجرای طرح های نوآورانه گردشگری ورزشی
توسعه پایدار گردشگری ورزش ها و تفریحات آبی در استان خوزستان مستلزم فراهم سازی مجموعه ای از الزامات اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی، سیاسی و زیست محیطی است که تحقق آن ها تنها در سایه نگاه جامع و بلندمدت امکان پذیر خواهد بود. در این چارچوب، تأمین منابع مالی پایدار برای اجرای طرح های نوآورانه گردشگری ورزشی، به عنوان یکی از بنیادی ترین پیش نیازها، نقش تعیین کننده ای در تداوم و اثربخشی پروژه های توسعه ای ایفا می کند، چراکه بدون وجود سازوکارهای مالی مطمئن، امکان برنامه ریزی	جذب سرمایه گذاران بخش خصوصی و خارجی برای توسعه زیرساخت های

گردشگری ورزشی استان خوزستان توسعه زیرساخت‌های گردشگری ورزشی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و هوشمند افزایش مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های گردشگری ورزشی آبی ایجاد فرصت‌های اشتغال پایدار برای جوانان و زنان در حوزه ورزش‌ها و تفریحات آبی تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های جامع و بلندمدت برای توسعه پایدار گردشگری ورزشی آبی حمایت حاکمیتی از رویدادهای ورزش‌های آبی استان خوزستان حفاظت از منابع آبی، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی استان خوزستان کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از فعالیت‌های گردشگری ورزشی ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری در میان گردشگران ورزشی	و سرمایه‌گذاری بلندمدت در این حوزه فراهم نخواهد شد. از سوی دیگر، جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و خارجی برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری ورزشی استان خوزستان، از طریق ایجاد بسترهای قانونی شفاف، کاهش ریسک سرمایه‌گذاری و ارائه مشوق‌های اقتصادی، می‌تواند به گسترش فضاهای ورزشی، اقامتی و خدمات پشتیبان منجر شود؛ زیرساخت‌هایی که در صورت بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و هوشمند، زمینه ارتقای کیفیت خدمات، افزایش بهره‌وری و بهبود تجربه گردشگران را فراهم می‌سازند. در کنار این ابعاد اقتصادی، افزایش مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های گردشگری ورزشی آبی، عاملی اساسی در تحقق پایداری فرهنگی - اجتماعی به‌شمار می‌رود، زیرا مشارکت فعال ساکنان محلی نه تنها موجب افزایش پذیرش اجتماعی طرح‌ها می‌شود، بلکه از طریق استفاده از دانش بومی و ظرفیت‌های انسانی منطقه، به ایجاد فرصت‌های اشتغال پایدار، به‌ویژه برای جوانان و زنان، کمک کرده و نقش مؤثری در بهبود معیشت و ارتقای کیفیت زندگی ایفا می‌کند. در سطح کلان‌تر، تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های جامع و بلندمدت برای توسعه پایدار گردشگری ورزشی آبی، همراه با حمایت حاکمیتی از برگزاری رویدادهای ملی و بین‌المللی ورزش‌های آبی در استان خوزستان، امکان هماهنگی نهادی، معرفی ظرفیت‌های منطقه و ارتقای جایگاه استان در سطح ملی و بین‌المللی را فراهم می‌سازد. هم‌زمان با این فرآیندها، توجه جدی به حفاظت از منابع آبی، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی استان خوزستان، به‌عنوان سرمایه‌های حیاتی توسعه گردشگری ورزشی، ضرورتی انکارناپذیر است؛ ضرورتی که از طریق کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از فعالیت‌های گردشگری ورزشی و مدیریت مسئولانه پیامدهای انسانی محقق می‌شود. در نهایت، ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی در میان گردشگران، ورزشکاران و بهره‌برداران، از طریق آموزش و نظارت مستمر، می‌تواند به نهادینه شدن رفتارهای پایدار و حفاظت بلندمدت از محیط‌زیست منطقه منجر شود و بدین ترتیب، مسیر تحقق توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان را هموار سازد.
توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده از اپلیکیشن‌های موبایلی هوشمند ایجاد شبکه‌های یکپارچه تبادل اطلاعات بین سازمان‌های ورزشی، گردشگری، شهرداری‌ها و نهادهای محلی توسعه سیستم‌های بازخورد و نظرسنجی آنلاین برای انتقال تجربه گردشگران	مصاحبه دوم: در مسیر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان، نقش فناوری اطلاعات، حکمرانی هوشمند و نوآوری نهادی به‌عنوان پیشران‌های اصلی تحول، بیش از پیش برجسته شده است. توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) یکی از ارکان اساسی این فرآیند محسوب می‌شود، چراکه دسترسی سریع، دقیق و مستمر گردشگران و ورزشکاران به داده‌ها و خدمات دیجیتال، زمینه ارتقای کیفیت تجربه گردشگری ورزشی را فراهم می‌سازد. در این چارچوب، استفاده از اپلیکیشن‌های موبایلی هوشمند برای ارائه راهنمایی‌های لحظه‌ای، نقشه‌های تعاملی و اطلاعات مرتبط با شرایط هواشناسی و ایمنی ورزش‌های آبی، نقش مؤثری در افزایش رضایت گردشگران و کاهش ریسک فعالیت‌ها ایفا می‌کند. هم‌زمان، ایجاد شبکه‌های یکپارچه تبادل اطلاعات میان سازمان‌های ورزشی، نهادهای گردشگری، شهرداری‌ها و ساختارهای محلی، امکان هماهنگی نهادی و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده را فراهم ساخته و از پراکندگی اطلاعاتی جلوگیری می‌کند. توسعه سیستم‌های بازخورد و نظرسنجی آنلاین نیز

- به عنوان ابزاری کارآمد برای انتقال تجربیات، نیازها و انتظارات گردشگران و ورزشکاران به مدیران و سیاست‌گذاران، موجب بهبود مستمر برنامه‌ها و خدمات گردشگری ورزشی می‌شود. از منظر نهادی، ایجاد هماهنگی مؤثر میان اداره‌های ورزش و جوانان، سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و شهرداری‌ها، شرط لازم برای برنامه‌ریزی و اجرای یکپارچه طرح‌های گردشگری ورزشی به‌شمار می‌رود؛ هماهنگی‌ای که در صورت تقویت تعامل میان فدراسیون‌های ورزشی و سازمان‌های گردشگری، می‌تواند زمینه‌ساز موفق رویدادهای ملی و بین‌المللی ورزش‌های آبی را در استان خوزستان فراهم آورد. در کنار این تعاملات، شفاف‌سازی چارچوب‌های قانونی مرتبط با سرمایه‌گذاری، بهره‌برداری و مدیریت اماکن و رویدادهای گردشگری ورزشی، همراه با تسهیل فرآیند صدور مجوزها و کاهش بروکراسی اداری در چارچوب قوانین حمایتی و نظارتی، نقش مهمی در افزایش اعتماد فعالان اقتصادی و تسریع توسعه پروژه‌ها ایفا می‌کند. در این میان، حمایت هدفمند از استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های فناور فعال در حوزه گردشگری ورزشی و ورزش‌های آبی، به عنوان یکی از راهبردهای کلیدی توسعه اقتصاد دانش‌بنیان، می‌تواند به شکل‌گیری راهکارهای نوآورانه در مدیریت، بازاریابی و تجربه گردشگری منجر شود. تحقق این اهداف مستلزم تضمین امنیت اطلاعات و حفظ حریم خصوصی گردشگران و کاربران در بسترهای دیجیتال است، چراکه اعتماد به سیستم‌های فناورانه شرط اساسی استفاده گسترده از خدمات هوشمند محسوب می‌شود. در نهایت، ایجاد شبکه‌های دانش‌بنیان میان دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی، فدراسیون‌های ورزشی و فعالان گردشگری ورزشی، همراه با توسعه اکوسیستم نوآوری شامل شتاب‌دهنده‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری مرتبط با گردشگری ورزشی، می‌تواند بستر لازم برای تولید، تبادل و به‌کارگیری دانش و نوآوری را فراهم ساخته و مسیر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان را به صورت نظام‌مند و آینده‌نگرانه هموار سازد.
- ایجاد هماهنگی مؤثر میان اداره‌های ورزش و جوانان، سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و شهرداری‌ها
 - افزایش تعامل و همکاری میان فدراسیون‌های ورزشی و سازمان‌های گردشگری در راستای میزبانی رویدادهای ملی و بین‌المللی ورزش‌های آبی
 - شفاف‌سازی چارچوب‌های قانونی مربوط به سرمایه‌گذاری، بهره‌برداری و مدیریت اماکن و رویدادهای گردشگری ورزشی
 - تسهیل فرآیند صدور مجوزها و کاهش بروکراسی اداری در چارچوب قوانین حمایتی و نظارتی
 - حمایت هدفمند از استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های فناور فعال در حوزه گردشگری ورزشی
 - تضمین امنیت اطلاعات و حفظ حریم خصوصی گردشگران و کاربران در بسترهای دیجیتال

بعد ارائه مصاحبه‌های صورت گرفته از متخصصین کدبندی اطلاعات مستخرج از مصاحبه‌ها به دست آمد. جدول شماره (۴) نتایج اطلاعات مربوط به کدگذاری متمرکز یافته‌های پژوهش حاضر را نشان می‌دهد:

جدول ۴. کدگذاری متمرکز یافته‌های پژوهش

مقوله	مفاهیم	کد اولیه	فراوانی کدها
ملزومات توسعه پایدار گردشگری	اقتصادی	- تأمین منابع مالی پایدار برای اجرای طرح‌های نوآورانه گردشگری ورزشی	۳
		- حمایت مالی و ارائه مشوق‌های دولتی در پروژه‌های دانش‌بنیان گردشگری ورزشی	۴
			۲

۶	۵	- جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و خارجی برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری ورزشی استان خوزستان - ایجاد و تقویت برند گردشگری ورزشی استان خوزستان به‌منظور افزایش رقابت‌پذیری منطقه‌ای - توسعه زیرساخت‌های گردشگری ورزشی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و هوشمند					
۴	۳	۷	۲	۵	۴	اجتماعی - فرهنگی	- افزایش مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های گردشگری ورزشی آبی - ارتقای سطح آگاهی عمومی نسبت به مزایای اجتماعی و فرهنگی گردشگری ورزشی - حفظ و تقویت هویت فرهنگی، آداب و رسوم بومی مناطق ساحلی و رودخانه‌ای استان خوزستان - توسعه سرمایه اجتماعی از طریق تعامل گردشگران با جامعه محلی و ورزشکاران بومی - ایجاد فرصت‌های اشتغال پایدار برای جوانان و زنان در حوزه ورزش‌ها و تفریحات آبی - ارتقای کیفیت زندگی ساکنان محلی از طریق بهبود خدمات رفاهی و تفریحی
۳	۵	۶	۲	۴	۳	سیاسی	- تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های جامع و بلندمدت برای توسعه پایدار گردشگری ورزشی آبی - هماهنگی و تعامل مؤثر بین نهادهای دولتی، ورزشی و گردشگری - ایجاد ثبات سیاسی و امنیت منطقه‌ای به‌منظور افزایش اعتماد گردشگران داخلی و خارجی - تسهیل فرآیندهای قانونی و اداری برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری ورزشی - حمایت حاکمیتی از رویدادهای ملی و بین‌المللی ورزش‌های آبی در استان خوزستان - نظارت و ارزیابی مستمر بر اجرای سیاست‌های توسعه پایدار گردشگری ورزشی
۵	۶	۴				زیست‌محیطی	- حفاظت از منابع آبی، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی استان خوزستان - مدیریت پایدار مصرف آب و انرژی در زیرساخت‌های گردشگری و تفریحات آبی - کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از فعالیت‌های گردشگری ورزشی

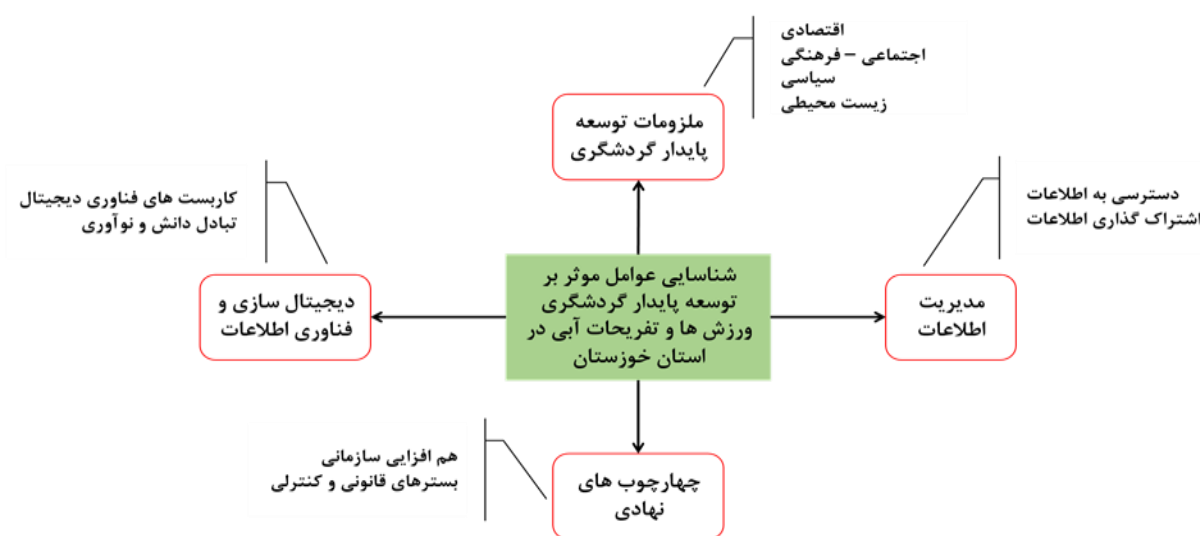
۳	استفاده از فناوری‌های سبز و دوستدار محیط‌زیست در توسعه تأسیسات گردشگری		
۲	ارزیابی اثرات زیست‌محیطی پروژه‌های گردشگری ورزشی پیش از اجرا		
۷	ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری در میان گردشگران، ورزشکاران و بهره‌برداران		
۳	توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) به‌منظور تسهیل دسترسی گردشگران و ورزشکاران به داده‌ها و خدمات دیجیتال	دسترسی به اطلاعات	
۵	طراحی و راه‌اندازی پلتفرم‌های جامع اطلاع‌رسانی شامل زمان‌بندی رویدادهای ورزشی، مسیرهای دسترسی، امکانات اقامتی، خدمات ایمنی و حمل‌ونقل		
۴	استفاده از اپلیکیشن‌های موبایلی هوشمند جهت ارائه راهنمایی لحظه‌ای، نقشه‌های تعاملی و اطلاعات هواشناسی و ایمنی ورزش‌های آبی		
۶	افزایش شفافیت، دقت و به‌روز بودن داده‌ها از طریق سیستم‌های مدیریت مقصد گردشگری ورزشی		
۷	فراهم‌سازی اینترنت پرسرعت، پایدار و ایمن در اماکن ورزشی، سواحل، رودخانه‌ها و مراکز گردشگری آبی	اشتراک‌گذاری اطلاعات	مدیریت اطلاعات
۴	ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی دیجیتال و کیوسک‌های هوشمند در مبادی ورودی شهرها، بنادر، سواحل و اماکن ورزشی		
۷	ایجاد شبکه‌های یکپارچه تبادل اطلاعات بین سازمان‌های ورزشی، گردشگری، شهرداری‌ها و نهادهای محلی		
۴	تسهیل اشتراک‌گذاری داده‌ها میان برگزارکنندگان رویدادهای ورزشی، بهره‌برداران محلی و فعالان صنعت گردشگری		
۵	استفاده از پلتفرم‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی برای انتشار تجربیات، رویدادها و جاذبه‌های ورزش‌های آبی استان خوزستان	اشتراک‌گذاری اطلاعات	
۳	توسعه سیستم‌های بازخورد و نظرسنجی آنلاین برای انتقال تجربه گردشگران و ورزشکاران به مدیران و سیاست‌گذاران		
۴	استانداردسازی داده‌ها و اطلاعات گردشگری ورزشی به‌منظور افزایش قابلیت تبادل و تحلیل اطلاعات		
۲	ترویج فرهنگ همکاری و اعتماد اطلاعاتی میان ذی‌نفعان با هدف بهبود تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی پایدار		
۶	بهره‌گیری از داده‌های اشتراکی برای پیش‌بینی تقاضا، مدیریت ازدحام و ارتقای ایمنی فعالیت‌های ورزشی آبی		

۳ ۵ ۴ ۶ ۲ ۴ ۳ ۵	- ایجاد هماهنگی مؤثر میان اداره‌های ورزش و جوانان، سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و شهرداری‌ها به‌منظور برنامه‌ریزی و اجرای یکپارچه طرح‌های گردشگری ورزشی - تشکیل کارگروه‌ها و کمیته‌های مشترک میان نهادهای دولتی، بخش خصوصی و دانشگاه‌ها برای توسعه طرح‌های پژوهشی، فناورانه و اجرایی - افزایش تعامل و همکاری میان فدراسیون‌های ورزشی و سازمان‌های گردشگری در راستای میزبانی و برگزاری رویدادهای ملی و بین‌المللی ورزش‌های آبی - توسعه شبکه‌های ارتباطی میان انجمن‌ها و هیئت‌های ورزشی، مؤسسات گردشگری و سازمان‌های مردم‌نهاد به‌منظور گسترش فعالیت‌های داوطلبانه طراحی و استقرار سیستم‌های اطلاعاتی مشترک برای تبادل داده‌ها، گزارش‌های مدیریتی و تصمیم‌سازی میان دستگاه‌های اجرایی در سطح استان و شهرستان - ترویج فرهنگ همکاری و هم‌افزایی بین‌سازمانی از طریق آموزش‌های مشترک، برگزاری همایش‌ها و نشست‌های تخصصی - ایجاد بسترهای مؤثر برای مشارکت فعال بخش خصوصی در فرآیندهای تصمیم‌گیری کلان گردشگری ورزشی - تدوین و اجرای تفاهم‌نامه‌ها و توافق‌نامه‌های رسمی میان سازمان‌های ذی‌نفع به‌منظور تسهیل و تسریع اجرای پروژه‌های مشترک	هم‌افزایی سازمانی	چارچوب‌های نهادی
۶ ۳ ۴ ۵ ۴ ۳ ۵ ۲	- تدوین و به‌روزرسانی قوانین و مقررات مرتبط با توسعه گردشگری ورزش‌های آبی با رویکرد توسعه پایدار - شفاف‌سازی چارچوب‌های قانونی مربوط به سرمایه‌گذاری، بهره‌برداری و مدیریت اماکن و رویدادهای گردشگری ورزشی - ایجاد نظام‌های نظارتی و کنترلی کارآمد برای تضمین ایمنی، کیفیت خدمات و رعایت استانداردهای فنی در ورزش‌ها و تفریحات آبی - تعریف استانداردهای مشخص برای حفاظت از محیط‌زیست و منابع آبی در اجرای فعالیت‌های گردشگری ورزشی - تسهیل فرآیند صدور مجوزها و کاهش بروکراسی اداری در چارچوب قوانین حمایتی و نظارتی - تقویت نقش نهادهای نظارتی در پایش عملکرد سازمان‌ها و بهره‌برداران گردشگری ورزشی - پیش‌بینی مشوق‌ها و ضمانت‌های قانونی برای تشویق سرمایه‌گذاری مسئولانه	بسترهای قانونی و کنترلی	

۷	- الزام به ارزیابی‌های فنی، ایمنی و زیست‌محیطی پیش از اجرای پروژه‌های گردشگری ورزش‌های آبی - ایجاد سازوکارهای حقوقی برای حل و فصل اختلافات میان ذی‌نفعان بخش دولتی و خصوصی		
۴	- توسعه و به‌کارگیری فناوری‌های دیجیتال نوین نظیر پلتفرم‌های رزرو آنلاین، تورهای مجازی، واقعیت افزوده، واقعیت مجازی و متاورس ورزشی برای معرفی جاذبه‌های ورزش‌های آبی	کاربست فناوری‌های دیجیتال	دیجیتال‌سازی و فناوری اطلاعات
۵	- فراهم‌سازی دسترسی به زیرساخت‌های پایدار، سریع و ایمن فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) در مناطق گردشگری و اماکن ورزشی آبی		
۳	- حمایت هدفمند از استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های فناور فعال در حوزه گردشگری ورزشی و ورزش‌های آبی در سطح استان خوزستان		
۳	- استفاده از فناوری بلاک‌چین به منظور افزایش شفافیت در بلیت‌فروشی، ثبت تراکنش‌ها و مدیریت مالی رویدادهای ورزشی		
۴	- توسعه اینترنت پرسرعت و پایدار در سواحل، رودخانه‌ها، بنادر و مراکز ورزشی		
۵	- ایجاد پایگاه‌های داده یکپارچه برای مدیریت اطلاعات گردشگران، ورزشکاران، رویدادها و ظرفیت‌های زیرساختی		
۶	- بهره‌گیری از سامانه‌های رایانش ابری برای ذخیره‌سازی، پردازش و تبادل سریع داده‌ها میان ذی‌نفعان		
۷	- تضمین امنیت دیجیتال اطلاعات و حفظ حریم خصوصی گردشگران ورزشی		
	- یکپارچه‌سازی سامانه‌های گردشگری، ورزشی، حمل‌ونقل و خدمات شهری به منظور ارائه تجربه هوشمند و یکپارچه به گردشگران		
۴	- ایجاد شبکه‌های دانش‌بنیان میان دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی، فدراسیون‌های ورزشی و فعالان گردشگری ورزشی	تبادل دانش و نوآوری	
۵	- تسهیل انتقال دانش فنی و مدیریتی در حوزه ورزش‌ها و تفریحات آبی از طریق کارگاه‌ها، دوره‌های آموزشی و وبینارهای تخصصی		
۶	- حمایت از نوآوری‌های فناورانه در مدیریت گردشگری ورزش‌های آبی		
۷	- توسعه اکوسیستم نوآوری شامل شتاب‌دهنده‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری مرتبط با گردشگری ورزشی		
۵	- تشویق به اشتراک‌گذاری تجربیات موفق ملی و بین‌المللی در زمینه گردشگری ورزشی پایدار		
۴	- بهره‌گیری از داده‌ها و تحلیل‌های هوشمند و هوش مصنوعی برای تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد		

۳	- تقویت همکاری‌های بین‌المللی در حوزه دانش و فناوری ورزش‌های آبی و گردشگری		
۵	- حمایت از پژوهش‌های کاربردی و میان‌رشته‌ای با تمرکز بر دیجیتال‌سازی گردشگری ورزشی		
۴	- ایجاد بسترهای نوآوری باز برای مشارکت گردشگران، ورزشکاران و استارت‌آپ‌ها در بهبود خدمات		

نتایج نهایی پژوهش نشان داد که عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل چندبعدی و به هم پیوسته قرار دارد. در فرآیند تحلیل داده‌ها، ۷۱ کد اولیه، ۱۰ مفهوم محوری و در نهایت ۴ مقوله اصلی شناسایی شد. این مقولات شامل ملزومات توسعه پایدار گردشگری، مدیریت اطلاعات، چارچوب‌های نهادی، دیجیتال‌سازی و فناوری اطلاعات هستند. هر یک از این مقوله‌ها بیانگر ابعاد گوناگون توسعه پایدار بوده و به صورت هم‌افزا بر شکل‌گیری چارچوبی جامع برای رشد و پویایی گردشگری ورزشی در استان خوزستان اثرگذارند. شکل (۱) شبکه تحلیل تماتیک پژوهش حاضر را نشان می‌دهد:

شکل ۱. شبکه تحلیل تماتیک

بحث و نتیجه‌گیری

توسعه پایدار گردشگری ورزشی رویکردی چندبعدی به‌شمار می‌آید که بر برقراری توازن میان منافع اقتصادی، ثبات و کارآمدی سیاسی، حفاظت از محیط‌زیست، انسجام اجتماعی و تقویت ارزش‌های فرهنگی تأکید دارد. در این رویکرد، برنامه‌ریزی گردشگری ورزشی باید به‌گونه‌ای انجام گیرد که در کنار ایجاد فرصت‌های شغلی و رشد

اقتصادی، آثار منفی بر محیط طبیعی و بافت اجتماعی به حداقل برسد و در عین حال، امکان بهره‌مندی عادلانه نسل حاضر و نسل‌های آینده از این ظرفیت‌ها فراهم شود.

یافته‌های پژوهش حاضر، نشان داد که تحقق توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان مستلزم توجه هم‌زمان و هماهنگ به ابعاد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، سیاسی و زیست‌محیطی است. این ابعاد در تعامل پویا با یکدیگر، چارچوبی جامع و یکپارچه برای رشد متوازن و پایدار گردشگری ورزشی فراهم می‌آورند و می‌توانند زمینه ارتقای جایگاه استان خوزستان را به‌عنوان یکی از مقاصد نوظهور و رقابت‌پذیر گردشگری ورزشی در سطح ملی و حتی بین‌المللی مهیا سازند. نتایج حاصل از این بخش از پژوهش با یافته‌های مطالعات پیشین از جمله پژوهش‌های سادارمانتو و همکاران (۲۰۲۵)، جونز و تامپسون (۲۰۲۴)، شهبازی و همکاران (۱۴۰۳) و آریجی و همکاران (۲۰۲۵) همخوانی دارد؛ به‌گونه‌ای که نتایج این پژوهش و تحقیقات همسو نشان داد، هیچ‌یک از این ابعاد به‌تنهایی قادر به تضمین پایداری نیستند، بلکه تنها از طریق ترکیب متوازن و هم‌افزای آن‌ها می‌توان مسیر توسعه‌ای همه‌جانبه و پایدار را ترسیم کرد. بر این اساس، توسعه پایدار گردشگری ورزشی صرفاً به افزایش تعداد گردشگران یا گسترش زیرساخت‌های فیزیکی محدود نمی‌شود، بلکه فرآیندی چندبعدی است که در آن منابع اقتصادی به‌صورت کارآمد تخصیص می‌یابد، جامعه محلی مشارکتی فعال و معنادار دارد، ثبات و امنیت سیاسی برقرار است و حفاظت از محیط‌زیست به‌عنوان یک اصل بنیادین مورد توجه قرار می‌گیرد. در بعد اقتصادی، تأمین منابع مالی پایدار و تخصیص هدفمند اعتبارات به‌منظور اجرای طرح‌های نوآورانه گردشگری ورزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بدون حمایت‌های مالی و ارائه مشوق‌های دولتی، بسیاری از پروژه‌های دانش‌بنیان در حوزه گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در مراحل اولیه با موانع جدی مواجه خواهند شد. در این میان، جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و حتی سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند نقش مهمی در توسعه زیرساخت‌ها، ارتقای کیفیت خدمات و افزایش توان رقابت‌پذیری استان ایفا کند. در همین راستا، یکی از مصاحبه‌شوندگان (P3) تأکید می‌کند: «برندسازی گردشگری ورزشی استان خوزستان به‌عنوان یک راهبرد کلیدی، نقش مهمی در معرفی قابلیت‌ها و ایجاد تمایز این استان نسبت به سایر مقاصد ایفا می‌کند. همچنین توسعه زیرساخت‌ها با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، علاوه بر افزایش بهره‌وری، زمینه مدیریت هوشمند گردشگری ورزشی را فراهم می‌سازد». در بعد اجتماعی و فرهنگی، توسعه پایدار زمانی محقق می‌شود که جامعه محلی نه‌تنها پذیرای گردشگران باشد، بلکه به‌عنوان یکی از بازیگران اصلی در فرآیند توسعه ایفای نقش کند. افزایش سطح آگاهی جامعه محلی نسبت به اهمیت نوآوری در گردشگری ورزشی، مشارکت مردم در انتقال دانش و تجربیات بومی و ترویج فرهنگ کارآفرینی و خلاقیت در میان جوانان، از جمله پیش‌شرط‌های اساسی این مسیر به‌شمار می‌روند. افزون بر این، معرفی فرهنگ، آداب و رسوم محلی از طریق گردشگری ورزشی و بهره‌گیری از دانش بومی استان خوزستان می‌تواند به خلق تجربیات گردشگری منحصر‌به‌فرد منجر شود که هم ارزش فرهنگی

دارد و هم از منظر اقتصادی جذاب است. در این زمینه، یکی از مصاحبه‌شوندگان (P6) اظهار می‌دارد: «حفظ امنیت و ارائه خدمات انتظامی مناسب در رویدادهای ورزشی، موجب افزایش احساس اطمینان و رضایت گردشگران می‌شود. همچنین فراهم‌سازی شرایط امن و پایدار برای سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری ورزشی، عامل مهمی در تداوم توسعه و جذب سرمایه‌گذاران جدید خواهد بود». در نهایت، در بعد زیرساختی و زیست‌محیطی، توسعه پایدار گردشگری ورزشی مستلزم ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی، ارتباطی و خدماتی مناسب به‌منظور تسهیل دسترسی گردشگران و کاهش فشار بر منابع طبیعی است. بهره‌گیری مسئولانه از ظرفیت‌های طبیعی استان خوزستان، از جمله فضاهای آبی، مسیرهای طبیعی و محیط‌های باز ورزشی، می‌تواند مبنای شکل‌گیری محصولات نوین گردشگری ورزشی قرار گیرد. علاوه بر این، ایجاد مراکز تجربه‌محور و آموزشی برای انتقال عملی دانش گردشگری ورزشی، نقش مهمی در تربیت نیروی انسانی متخصص و ارتقای نوآوری دارد. در این خصوص، مصاحبه‌شونده‌ای (P2) بیان می‌کند: «رعایت اصول معماری سبز در طراحی اماکن ورزشی و استفاده از مصالح بومی و بازیافتی در ساخت‌وسازها، موجب کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی و افزایش سازگاری توسعه با محیط طبیعی منطقه می‌شود». دستیابی به توسعه پایدار گردشگری ورزشی و تفریحات آبی در استان خوزستان مستلزم اتخاذ رویکردی جامع، میان‌بخشی و آینده‌نگر است؛ رویکردی که در آن تعامل سازنده میان ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و زیست‌محیطی برقرار شود. تحقق چنین رویکردی، ضمن حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی، می‌تواند به افزایش جذابیت، پایداری و رقابت‌پذیری استان خوزستان در عرصه گردشگری ورزشی در سطوح ملی و بین‌المللی منجر شود.

در چارچوب شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ورزشی و تفریحات آبی در استان خوزستان، مدیریت اطلاعات به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های بنیادین توسعه هوشمند و پایدار این حوزه مطرح می‌شود. وجود نظام اطلاعاتی کارآمد و یکپارچه می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری گردشگران، بهبود بهره‌وری خدمات، افزایش رضایت‌مندی بازدیدکنندگان و در نهایت تقویت جایگاه رقابتی مقصدهای گردشگری ورزشی ایفا کند. در استان خوزستان، با توجه به تنوع ظرفیت‌های طبیعی و آبی، مدیریت مؤثر جریان اطلاعات در حوزه گردشگری ورزشی از اهمیت مضاعفی برخوردار است؛ چرا که دسترسی سریع، دقیق و به‌روز به اطلاعات مرتبط با رویدادهای ورزشی، امکانات تفریحی، شرایط ایمنی، مسیرهای دسترسی و زیرساخت‌های اقامتی، می‌تواند نقش مهمی در جذب و ماندگاری گردشگران ورزشی داخلی و خارجی داشته باشد و زمینه‌ساز توسعه اقتصادی و افزایش سرمایه‌گذاری در این بخش شود. در این راستا، توسعه و به‌کارگیری پلتفرم‌های دیجیتال، اپلیکیشن‌های هوشمند اطلاع‌رسانی و پایگاه‌های داده متمرکز، به‌عنوان ابزارهای کلیدی مدیریت اطلاعات، می‌تواند بستر لازم برای ارائه خدمات برخط، افزایش شفافیت و به‌روزرسانی مستمر داده‌ها را فراهم آورد. در همین زمینه، مصاحبه‌شونده (P5) تأکید می‌کند که «تحقق مدیریت اثربخش اطلاعات مستلزم فراهم‌سازی زیرساخت‌هایی نظیر اینترنت پرسرعت، تجهیزات دیجیتال در

اماکن ورزشی و گردشگری، و آموزش نیروی انسانی متخصص برای بهره‌گیری از فناوری‌های نوین است». از سوی دیگر، اشتراک‌گذاری مؤثر اطلاعات میان نهادهای اجرایی، سازمان‌های ورزشی، دستگاه‌های گردشگری، دانشگاه‌ها و استارت‌آپ‌های فناور، نقش مهمی در شکل‌گیری یک شبکه دانشی پویا و هم‌افزا ایفا می‌کند. این شبکه دانشی می‌تواند زمینه‌ساز هماهنگی نهادی، برنامه‌ریزی دقیق‌تر رویدادهای ورزش‌های آبی، مدیریت بهینه منابع طبیعی و انسانی و افزایش نوآوری در طراحی محصولات گردشگری ورزشی شود. در این راستا، مصاحبه‌شونده (P2) بیان می‌کند «مدیریت کارآمد دسترسی و اشتراک‌گذاری اطلاعات در استان خوزستان، از طریق توسعه زیرساخت‌های فناورانه، تقویت همکاری‌های بین‌سازمانی و استقرار نظام‌های شفاف اطلاع‌رسانی، می‌تواند نقشی اساسی در تحقق توسعه پایدار گردشگری ورزشی ایفا کند و استان را به‌عنوان مقصدی هوشمند در این حوزه مطرح سازد؛ امری که در نهایت به رشد اقتصادی، اشتغال‌زایی و پویایی اجتماعی منطقه منجر خواهد شد». یافته‌های این بخش از پژوهش با نتایج مطالعات ژانگ و همکاران (۲۰۲۴)، ونرین و همکاران (۲۰۲۴) و گونزالس و همکاران (۲۰۲۲) همسو است؛ به‌گونه‌ای که این پژوهش‌ها نیز بر نقش محوری مدیریت اثربخش داده‌ها و جریان اطلاعات میان نهادهای گردشگری و ورزشی در ارتقای تجربه گردشگران، بهبود کیفیت خدمات و تصمیم‌گیری هوشمند مدیریتی تأکید دارند. همچنین، اشتراک‌گذاری اطلاعات میان بخش‌های دولتی، خصوصی و دانشگاهی، ضمن کاهش دوباره‌کاری‌ها و جلوگیری از هدررفت منابع، زمینه افزایش نوآوری، هماهنگی نهادی و پایداری برنامه‌های گردشگری ورزشی را فراهم می‌سازد. در چارچوب شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان، چارچوب‌های نهادی و ساختارهای حکمرانی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های بنیادین پایداری و انسجام مدیریتی این حوزه قابل تبیین است. وجود نهادهای هماهنگ، سازوکارهای تعاملی و قوانین شفاف، نقش تعیین‌کننده‌ای در هدایت سامان‌دهی و اثربخشی فعالیت‌های مرتبط با گردشگری ورزشی و به‌ویژه ورزش‌ها و تفریحات آبی ایفا می‌کند. توسعه پایدار این بخش زمانی محقق می‌شود که نهادهای دولتی، بخش خصوصی، دانشگاه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد در قالب یک شبکه نهادی منسجم و هدفمند فعالیت کنند و از طریق تعامل مستمر، به هم‌افزایی منابع، دانش و ظرفیت‌ها دست یابند. در استان خوزستان، همکاری میان نهادهایی نظیر اداره کل ورزش و جوانان، اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، شهرداری‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی مرتبط، می‌تواند موجب هم‌راستایی سیاست‌ها، کاهش موازی‌کاری، افزایش کارآمدی اجرایی و بهره‌برداری بهینه از منابع مالی، انسانی و طبیعی شود. این هماهنگی نهادی به‌ویژه در حوزه گردشگری ورزش‌های آبی، که نیازمند مدیریت هم‌زمان منابع طبیعی، ایمنی، زیرساخت‌ها و خدمات تخصصی است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ از سوی دیگر، وجود چارچوب‌های قانونی و نظارتی کارآمد برای سامان‌دهی فعالیت‌ها، شرط لازم برای ایجاد ثبات، امنیت سرمایه‌گذاری و ارتقای کیفیت خدمات گردشگری ورزشی محسوب می‌شود. تدوین و اجرای قوانین شفاف در زمینه جذب سرمایه‌گذاران، تسهیل و تسریع فرآیند صدور

مجوزها، تعیین استانداردهای ایمنی و زیست محیطی و نظارت بر عملکرد بهره‌برداران، می‌تواند بستر مناسبی برای رشد پایدار این صنعت فراهم آورد. همچنین، نظارت مؤثر و هوشمندانه بر عملکرد نهادها و فعالان حوزه گردشگری ورزشی، در کنار حمایت از نوآوری‌های حقوقی و مدیریتی، به افزایش اعتماد عمومی، ارتقای شفافیت و بهبود کیفیت خدمات منجر می‌شود. ایجاد سازوکارهای ارزیابی مستمر و پاسخ‌گویی نهادی، ضمن تضمین رعایت قوانین و مقررات، امکان اصلاح سیاست‌ها و به‌روزرسانی چارچوب‌های اجرایی را بر اساس شرایط محیطی و نیازهای ذی‌نفعان فراهم می‌سازد. نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌های یانگ و همکاران (۲۰۲۱)، هایم و وادا (۲۰۲۴) و سوبری و سرنایانو (۲۰۲۲) همخوانی دارد؛ به‌گونه‌ای که این مطالعات نیز بر نقش کلیدی هماهنگی بین‌سازمانی، حکمرانی یکپارچه و وجود نظام‌های قانونی اثربخش به‌عنوان پیش‌شرط‌های توسعه پایدار گردشگری، به‌ویژه در حوزه گردشگری ورزشی، تأکید کرده‌اند. می‌توان نتیجه گرفت که ایجاد بسترهای قانونی شفاف، تقویت همکاری‌های بین‌نهادی، استقرار نظام‌های نظارتی کارآمد، در کنار تدوین قوانین روشن و نظارت مستمر، می‌تواند مسیر رشد متوازن، پایدار و مبتنی بر ظرفیت‌های بومی این بخش را هموار سازد.

در چارچوب شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان، نتایج حاصل از بررسی مؤلفه دیجیتال‌سازی و فناوری اطلاعات نشان داد که میزان تحقق پایداری در گردشگری ورزشی این استان ارتباط مستقیمی با سطح بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، میزان نوآوری سازمانی و توان انتقال و به‌کارگیری دانش میان نهادهای علمی، اجرایی و بخش خصوصی دارد. دیجیتال‌سازی و فناوری اطلاعات به‌عنوان یکی از ستون‌های اساسی توسعه پایدار، نقشی کلیدی در ارتقای کیفیت خدمات گردشگری ورزشی، افزایش بهره‌وری مدیریتی، بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری و ارتقای تجربه گردشگران و ورزشکاران ایفا می‌کند. توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، به‌ویژه دسترسی پایدار به اینترنت پرسرعت در اماکن ورزشی، مراکز تفریحی آبی و مقاصد گردشگری، زمینه‌ساز شکل‌گیری یک نظام هوشمند گردشگری ورزشی می‌شود که در آن داده‌ها، خدمات و کاربران در بستری یکپارچه و کارآمد با یکدیگر تعامل دارند. در این زمینه، مصاحبه‌شونده (P1) اشاره می‌کند: «دسترسی به زیرساخت‌های پایدار فناوری اطلاعات و ارتباطات و فراهم‌سازی اینترنت پرسرعت در اماکن ورزشی و گردشگری، بستر لازم برای ایجاد اکوسیستم هوشمند گردشگری ورزشی را فراهم می‌کند؛ اکوسیستمی که در آن مدیریت داده‌ها و ارائه خدمات به‌صورت یکپارچه انجام می‌شود». علاوه بر این، حمایت هدفمند از استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های فناور فعال در حوزه گردشگری ورزشی و تفریحات آبی در سطح استان خوزستان می‌تواند به‌عنوان موتور محرک نوآوری، کارآفرینی محلی و خلق ارزش افزوده پایدار عمل کند. این اقدامات می‌تواند ضمن کاهش بروکراسی و هزینه‌های مدیریتی، زمینه تصمیم‌گیری هوشمند و مبتنی بر داده را برای مدیران فراهم آورد. در کنار بُعد فناورانه، انتقال دانش، یادگیری سازمانی و ترویج نوآوری نقش حیاتی در پایداری توسعه گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی

ایفا می‌کند. نتایج این بخش از پژوهش با یافته‌های کاظمیه و همکاران (۱۴۰۴)، واشه (۲۰۱۷) و جونز و تامپسون (۲۰۲۴) همخوانی دارد؛ به‌گونه‌ای که مطالعات مذکور نیز تأکید می‌کنند برگزاری دوره‌های آموزشی هدفمند، انجام پژوهش‌های کاربردی و نیازمحور و توسعه تعاملات علمی، می‌تواند منجر به هم‌افزایی میان بخش‌های علمی و اجرایی شود. همکاری مؤثر میان دانشگاه‌ها و صنعت گردشگری ورزشی در انتقال دانش کاربردی، ضمن افزایش کارآمدی فعالیت‌های اجرایی و مدیریتی، به خلق ایده‌های نوآورانه، بهبود مدل‌های کسب‌وکار و توسعه الگوهای بومی گردشگری ورزشی و تفریحات آبی منجر خواهد شد. در این راستا، ایجاد و تقویت مراکز نوآوری، شتاب‌دهنده‌ها و مراکز رشد تخصصی گردشگری ورزشی و ورزش‌های آبی در سطح استان خوزستان، به‌عنوان بستری برای پرورش ایده‌های خلاق، تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و اتصال پژوهش به بازار، می‌تواند پیوند میان دانش، فناوری و اقتصاد محلی را تقویت کند.

نتایج پژوهش نشان داد که توسعه پایدار گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی در استان خوزستان فرایندی چندبعدی و نظام‌مند است که به تعامل مؤثر عوامل اقتصادی، مدیریتی، نهادی و فناورانه وابسته می‌باشد. یافته‌ها چهار مقوله اصلی شامل الزامات توسعه پایدار گردشگری، مدیریت اطلاعات، چارچوب‌های نهادی ورزشی و دیجیتال‌سازی و فناوری اطلاعات را به‌عنوان عوامل محوری در تحقق پایداری گردشگری ورزشی شناسایی کردند. نتایج بیانگر آن است که تأمین منابع مالی پایدار، جذب سرمایه‌گذاری، مشارکت جوامع محلی، حفاظت از منابع طبیعی و ایجاد اشتغال، زیربنای رشد متوازن گردشگری ورزش‌های آبی در استان خوزستان را شکل می‌دهد. همچنین، مدیریت کارآمد اطلاعات از طریق دسترسی یکپارچه و اشتراک‌گذاری مؤثر داده‌ها، نقش مهمی در ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری، افزایش شفافیت و بهبود تجربه گردشگران دارد. در بعد نهادی، هماهنگی بین‌سازمانی و وجود چارچوب‌های قانونی شفاف، زمینه‌ساز تسهیل سرمایه‌گذاری، کاهش بروکراسی و افزایش اعتماد ذی‌نفعان است. در نهایت، دیجیتال‌سازی، نوآوری فناورانه و انتقال دانش میان دانشگاه، صنعت و نهادهای اجرایی به‌عنوان پیشران‌های اصلی تحول، موجب ارتقای کیفیت خدمات، شکل‌گیری اکوسیستم هوشمند گردشگری ورزشی و تحقق پایداری بلندمدت این حوزه می‌شود. در مجموع، می‌توان گفت که هم‌افزایی هدفمند میان این چهار مقوله، شرط اساسی دستیابی به توسعه پایدار و تثبیت جایگاه استان خوزستان به‌عنوان مقصدی رقابت‌پذیر در گردشگری ورزش‌ها و تفریحات آبی است.

منابع

- شریعتی، زینت؛ آقاجانی، حسنعلی؛ حسینی، ابوالحسن. (۱۳۹۹). "عوامل مؤثر بر مدل کسب و کارهای الکترونیکی در صنعت گردشگری". برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۹ (۳)، ۲۷-۴۱. Doi:

10.22080/jtpd.2020.17941.3203

- شهبازی، رضا؛ جلالی فراهانی، مجید؛ خبیری، محمد. (۱۳۹۸). "بررسی و رتبه‌بندی نقش رسانه‌های جمعی در توسعه گردشگری ورزشی شهر تبریز". مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، ۷ (۲۵)، ۸۴-۷۷.
<https://doi.org/10.30473/jsm.2019.45334.1316>
- شهبازی، رضا؛ خدادادی، محمدرسول؛ بدری آذرین، یعقوب؛ حیدری چپانه، رحیم. (۱۴۰۴). "گردشگری ورزشی: با رویکرد مروری سیستماتیک". دانش مدیریت ورزش، Doi: 10.22034/jsmk.2025.62715.1064
- علیدوست قهفرخی، ابراهیم؛ خدادادی، محمدرسول؛ شهبازی، رضا. (۱۴۰۴). "شناسایی عوامل مؤثر بر بازاریابی گردشگری ورزشی در ایران". جغرافیا و روابط انسانی، ۷ (۴)، ۱۲۲-۱۰۳. Doi: 10.22034/gahr.2024.485690.2297
- شهبازی، رضا؛ خدادادی، محمدرسول؛ بدری آذرین، یعقوب؛ حیدری چپانه، رحیم. (۱۴۰۳). شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت عملکرد خدمات گردشگری ورزشی. جغرافیا و روابط انسانی، ۷ (۳)، ۳۵۴-۳۳۷. Doi: 10.22034/gahr.2025.485029.2357.
- کاظمیه، فاطمه؛ عبدی، سهیلا؛ راحلی، حسین. (۱۴۰۴). "تحلیل راهبردهای توسعه پایدار گردشگری در روستاهای هدف استان آذربایجان غربی". جغرافیا و روابط انسانی، ۸ (۱)، ۱-۳۰. Doi: 10.22034/gahr.2024.459500.2152
- شایان، حمید؛ مودودی ارخودی، مهدی؛ فردوسی، سجاد. (۱۴۰۱). "رفتارشناسی عرضه و تقاضای گردشگری مبتنی بر تحولات نظام سرمایه‌داری". دوفصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری، ۱۰ (۱۹): ۲۸-۱. Doi: 10.52547/journalitor.36268.10.19.0
- صفادل، حسن؛ کشاورز، لقمان. (۱۳۹۸). "تدوین الگوی عوامل مؤثر بر گردشگری ورزشی". پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۸ (۲): ۶۳-۷۶. Doi: 10.30473/arsm.2019.6257.
- عقیفی، رامین؛ رزقی شیرسوار، هادی؛ ولی‌خانی دهقانی، ماشالله؛ ابراهیم‌پور، علیرضا. (۱۴۰۱). "شناسایی عوامل مؤثر بر تقاضای گردشگری داخلی در حوزه جغرافیایی شهر تهران با رویکرد دیمتل و تحلیل مضمون". فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۲ (۴): ۴۱۶-۴۳۱. Doi: 10.22034/jgeoq.2022.319821.3468
- Arici, H.E., Aydin, C., Koseoglu, M. A., & Sökmen, A. (2025). Sports tourism research: A bibliometric analysis and agenda for further inquiry. *Tourism and Hospitality Research*, 25(3), 406-420. <https://doi.org/10.1177/14673584231218106>.
- González García, R.J., Martínez Rico, G., Bañuls Lapuerta, F., & Calabuig, F. (2022). "Residents' perception of the impact of sports tourism on sustainable social development". *Sustainability*, 14(3), 1232. <https://doi.org/10.3390/su14031232>.
- Grofelnik, H., Perić, M., & Wise, N. (2020). "Applying carbon footprint method possibilities to the sustainable development of sports tourism". *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 248, 153-163. <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=tzP-DwAAQBAJ&oi=fnd&pg>.

- Higham, J., Vada, S. (2024). "The state-of-the-art in sport tourism geographies". *Tourism Geographies*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2373875>.
- Jones, R., & Thompson, L. (2024). "Exploring the Role of Digital Innovation in Sports Tourism Demand: A Case Study of Major Events". *International Journal of Sport Tourism Studies*.
- Shahbazi, R., Pashaie, S., Khodadadi, M.R., Badriazarin, Y. (2025). "Roadmap for Sports Startup Development in Iran: Identifying Key Indicators". *Research in Sport Management and Marketing*, 6(1), 45-61. Doi: 10.22098/rsmm.2024.14885.1338.
- Sobry, C., & Cernaianu, S. (2022). "Sport tourism and local sustainable development. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing". <https://www.torrossa.com/en/resources/an/4889076>.
- Stankov, U., Lazić, L., & Dragičević, V. (2023). "Sports Tourism Demand in Serbia: Socioeconomic and Cultural Drivers". *Journal of Sport & Tourism*.
- Sudarmanto, E., Raharjo, B. B., Kristiyanto, A., Sulaiman, S., Setyawati, H., Priyono, B., & Jariono, G. (2025). A Systematic Review for The Development of Sustainable Tourism Destinations Based on Sports Tourism. *Retos*, 62, 646-654. <https://orcid.org/0000-0001-7961-4643>.
- VanRheenen, D., Naria, O., Melo, R., & Sobry, C. (2024). "Sport Tourism, Island Territories, and Sustainable Development: A Literature Review". *Sport Tourism, Island Territories and Sustainable Development*, 59-82. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-51705-1_4.
- Wasche, H. (2017). "Interorganizational cooperation in sport tourism: A social network analysis". *Sport management review*, 18(4), 542-554.
- Yang, C.C., Shen, C.C., Lin, Y.S., Lo, H.W., & Wu, J.Z. (2021). "Sustainable sports tourism performance assessment using grey-based hybrid model". *Sustainability*, 13(8), 4214. <https://doi.org/10.3390/su13084214>.
- Zhang, Y., Piromkam, B., Phonsri, N., & Piromkam, P. (2024). "The Sports Tourism Industry Management Model for Sustainable Development in Chengdu, China". *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(9), 1205-1218. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/273073>.